

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 'Okul Dışı Tarih Öğretimi'ne İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*

Examination of the Opinions of Social Studies Teachers about Outdoor History Teaching

Galip ÖNER**

Özet: Okul dışı tarih öğretimi, ilgili tarih konularının öğrencilere okul sınırları dışındaki uygun ortamlarda öğretilmesidir. Tarih konularının öğretimi monotonluktan kurtararak daha eğlenceli ve daha öğretici hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Ortaokul düzeyinde işlenen konuların birçoğu soyut kalmakta ve bu sebepten dolayı öğrenciler tarafından anlaşılamamaktadır. Sosyal bilgiler içerisinde önemli disiplinlerinden olan 'Tarih' de bu kapsam içerisinde düşünülebilir. Bilhassa sosyal bilgiler içerisindeki tarih konuları öğrencilerin yaş seviyeleri de dikkate alındığında, onların okul dışı faaliyetlerden daha fazla faydalanacağı aşikârdır. Bu bağlamda araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında Bolu, Antalya, Düzce, Aydın, Trabzon, Bitlis ve İstanbul illerindeki ortaokullarda görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmış ve elde edilen bulgular yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir "Görüş Formu" yardımıyla elde edilmiştir. Öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri cinsiyet, görev yaptığı yer ve okul dışı etkinlik yapma durumları gibi değişkenlerle ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla okul dışı faaliyet düzenlediği, öğretmenlerin görev yaptıkları illerdeki tarih öğretiminin gerçekleştirilebileceği mekânlar hakkındaki farkındalıklarının sınırlı olduğu ve okul dışı tarih öğretiminin içeriği hakkında öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi; Okul Dışı Tarih Öğretimi; Tarih Öğretimi; Öğretmen Görüşleri.

Abstract: Outdoor history teaching is about teaching relevant historical topics to students in appropriate places outside school. It helps us to make history classes more entertaining and

* Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından 3-5 Ekim 2013 tarihleri arasında düzenlenen "VI. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi"nde sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş halidir. Çalışmanın yayına hazırlanma sürecindeki değerli katkılarından dolayı Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Sayın Doç. Dr. Mustafa Öztürk'e teşekkür ederim.

** Arş. Gör., Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Tel: 0352 207 66 66 – 37074, E-posta: galiponer@erciyes.edu.tr

educative rather than a monotonous experience. History topics covered in social studies lesson of the middle school level are usually found abstract by students which results in poor learning. In this context, one of the ways to provide students with an effective history learning experience could be thorough outdoors history teaching. This research attempts to find out the opinions of social studies teachers about outdoors history teaching.

An "Opinion Form" is used to collect data. The data was obtained from 26 Social Studies Teachers who work in different cities (i.e. Bolu, Antalya, Düzce, Aydın, Trabzon, Bitlis and İstanbul). The data was analysed and interpreted according to the variables such as gender, city, school type and outdoor activities.

According to the findings, female teachers do more outdoor teaching than male teachers. However, in general the awarenesses of teachers about the historical places of their cities and their knowledge about the outdoors history teaching are limited.

Keywords: Social Studies Teaching; Outdoors History Teaching; History Teaching; Social Studies Teachers' Views.

Giriş

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimler içerisinde yer alan çeşitli bilimlerin bulgularının bir araya getirilerek oluşturulan bir öğretim programıdır. Bu özelliği ile mihver ders konumundadır. Sosyal bilgiler ile ilgili yapılan tanımlamalar oldukça çeşitlidir. Bunun nedeni ise sosyal bilgilerin, sosyal bilimler ve diğer bilimleri de kapsamıyla birlikte çok geniş bir alanı temsil etmesinden kaynaklanmaktadır. En genel tanımıyla sosyal bilgiler, sosyal bilimler başta olmak üzere diğer bilimlere ait disiplinlerin içeriklerinden de yararlanan disiplinlerarası bir çalışma alanıdır.

Sosyal bilgiler içerisinde yer alan önemli disiplinlerden biri olan tarih konularının öğretiminde farklı yaklaşımların kullanılması bu dersi tekdüzelikten kurtararak konuların daha eğlenceli ve etkin şekilde işlenmesine olanak sağlar. Coğrafya ve tarih derslerinin öğretiminde kullanılan ortak metotlardan biri de genel adıyla '*okul dışı eğitim*'dir. Daha çok sosyal bilgilerde coğrafya disipliniyle özdeşleşen bu yöntem coğrafya kadar tarihi öğretimini de yakından ilgilendirmektedir. Çünkü ülkemiz en az coğrafi yapısındaki zenginlik kadar tarihi ve kültürel açıdan da birçok zenginliği bünyesinde barındırmaktadır. Bu zenginliklerin eğitim ve öğretimde aktif kullanılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Mustafa Safran ve Bahri Ata'nın 1998 yılında yapmış oldukları "Okul Dışı Tarih Öğretimi" adlı çalışmadan esinlenerek gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde tarihi mekânlar, müzeler, sözlü tarih, yerel tarih ve sınıf dışı eğitim konularında birçok çalışma yapılmıştır (Ata, 2002; Köse, 2004; Demircioğlu, 2005; Sarı, 2006; Altın ve Oruç, 2006; Yeşilbursa, 2008a; Aktekin, 2008; Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009; Aktekin,

2010; Kale, 2011; Akçalı ve Aslan 2012; Çengelci, 2013; Akkuş ve Meydan, 2013; Şimşek, Kıyıcı ve Yiğit, 2013 gibi). *Okul Dışı Tarih Öğretimi* bu çalışma alanlarının çatısı niteliğindedir. Bu çalışmada öncelikle okul dışı tarih öğretimi bağlamında düşünülecek tarihi çevre, tarihi mekân, müze, sözlü tarih ve yerel tarih terimleri alanda yapılan çalışmalardan da yararlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ardından sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşleri bulgular kısmında doğrudan alıntılarla birlikte desteklenerek verilmiştir.

Sosyal Bilgiler İçin Tarih

Eğitim sisteminin vazgeçilmez parçalarından olan tarih, 20. Yüzyıl boyunca sosyal bilgiler programlarında önemli bir yere sahip olmuştur. İngiltere gibi tek disiplinli program geleneğinin süregeldiği ülkeler bir yana, disiplinler arası sosyal bilgiler geleneğinin doğduğu ülke olan ABD’de dahi, kültürel mirasın aktarılmasında başrolü oynadığı varsayılan tarih dersi zaman içerisinde, önemini korumuştur. Bu durum Türkiye için de geçerlidir (Ulusoy, 2014: 302). Sosyal bilimler içinde tarihin önemi tartışmasız çok önemlidir. Ancak, eğitim boyutuna bakıldığı zaman, sosyal bilgiler içinde tarih konularının öğretimi oldukça zor bir hale gelebilmektedir. Oysa disiplinler arası yaklaşımların uygulanması ile tarih konuları daha etkili hale getirebilir. Tarihin sadece tanımı ve öneminin anlatılmasının yanında işlevselliğinin de fark ettirilmesinde fayda vardır. Tarihin önemi ve gerekliliği anlatılmalıdır. Çünkü yeni nesiller geçmişini bildikleri ve öğrendikleri zaman geleceğe daha güvenle bakabilirler. Tarih çocukların kendilerini tanımasını için öğretilir, çünkü tarih, yerel, ulusal ve uluslararası topluluklar hakkındaki temel bilgileri genişleten ve eğiten ilginç bir inceleme türüdür (Turan ve Ulusoy, 2013: 153).

Tarih dersi çok farklı ortam ve mekânlarda aktif olarak öğretilir. Tarih müzeler, tarihi yerler, doküman merkezleri, ders kitapları, gazete makaleleri, web siteleri ve popüler tarih çalışmaları gibi farklı mekânlarda gerçekleşir. Daha genel bir tanımla tarih öğretimi bu tür bilgisi olmayan bireylere tarihsel birikimin aktarılmasını içerir. İster sınıfta olsun ister kamusal alanda olsun geçmiş bir anı olarak kalır ve tarih bu anıyı sürekli canlı tutar. Nitelikli bir tarih öğretimi farklı boyutları olan bilgi ve anlayışı aktarırken tam ve doğru olanı oluşturmaya dayanır. İyi bir öğretimin temeli tarihsel konularla ilk kez karşılaşacak olanların ilgilerini harekete geçirmek, onlara tarihin daha

önce yapılmışların olduğu gibi kabul edilmesinden çok sürekli sorgulama süreci olduğu konusunda ikna olmasını sağlamaktır (Güven; Bıkmaz; İşcan; Keleşoğlu, 2014: 2).

Tarih öğretiminde temel hedef, olguları ezberlemekten çok, beceriler olmalıdır. Öğrencilerin, tarih disiplininin ana özelliklerinin farkına varmalarında sınıf ortamı, öğretmenin bilgiyi veren olarak gösterildiği ortamdaki çok, öğrenciler için aktif öğrenme çevresi olmalıdır, "yeni tarih anlayışı" tarafından savunulan yaratıcı tarih öğretimi, sadece sebep ve sonucun analizini geliştiren becerilerin de ötesine gider. Burada önerilen, öğrencilere okulda -ilköğretim düzeyinde bile- tarihsel kaynakların verilmesi ve onların, olguları kendi başlarına "inşa etmeleri" ve "keşfetmeleridir" (Yeşilbursa, 2008b: 563-564). Bu durum sadece tarih derslerinde değil aynı zamanda sosyal bilgiler içindeki tarih konularının öğretiminde de geçerlidir.

Farris'in (2001) de belirttiği gibi sosyal bilgiler programlarındaki tarih konularının öğretimi, öğrencilerde tarihsel sorgulama (*historical inquiry*) becerisini geliştirmeye odaklanmalıdır. Bu beceri öğrencilere, tarihsel olayların kronolojisini öğretmenin yanı sıra, kanıt ve bilgileri kullanarak bunların niçin meydana geldiğini keşfetmelerini sağlar. Böylece, geçmişte doğru çözümlenmeyi öğrenen çocuklar, bugünü de doğru yorumlayabilir (Öztürk, 2012: 21). Ayrıca sosyal bilgiler derslerinde tarih konularından faydalanılarak öğrencilerin günümüzde dünyada meydana gelen olayları geçmişte yaşanan olayların ışığı altında değerlendirmeleri sağlanır. Bunu yapabilmek için de tarih, geçmişteki olayları anlatır, günlük olayları tefsir eder ve gelecekteki olaylara ışık tutar (Karagözoğlu, 1966: 67).

Belirtildiği üzere sosyal bilgiler için tarih konuları, gerek yurtdışında gerekse ülkemizde geçmişten günümüze önemini korumaya devam etmektedir. Tarih'in eğitim için önemli olduğu aşikârdır ancak ortaokul düzeyindeki öğrenciler açısından bakarsak tarih öğretiminin önemi tartışmaya açıktır. Çünkü en basit ifadeyle "geçmişin bilimi" olarak da tarif edilen *Tarih*, öğrencilerin çoğu zaman geçmişteki olaylara karşı ilgisinin ve öğrenme isteğinin olmaması nedeniyle sıkıcı hale gelebilmektedir. Bu nedenle tarih konularının öğretiminde ilgiyi artıracak farklı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu yöntemlerden birisi de "*Okul Dışı Tarih Öğretimi*"dir.

Okul Dışı Tarih Öğretimi

Okul dışındaki tarihsel yapılar, antik kentler, müzeler gibi eğitim araçlarıyla desteklenen öğretime, okul dışı tarih öğretimi denilmektedir. Tarihsel çevrenin ve

kaynak kişilerin sağladığı ilk elden, yazılı olmayan kanıtlarla öğrenciyi karşı karşıya getirmek okul dışı tarih öğretimini gerektirir. Anderson ve Moore (1994) göre okul dışı tarih öğretimi, iki unsurun öğretimde kullanılmasını içerir. Bunlardan ilki tarihsel çevre, ikincisi sözlü tarihtir. Öncelikle tarihsel çevrenin ne olduğunu açıklamak gerekir. En geniş ifadesiyle tarihsel çevre “Etrafımızı kuşatan geçmişe ait unsurlardır. Tarihsel yapılar ve müzelerde sergilenen taşınabilir eserler tarihsel çevreyi oluşturur. İnsanlığın geçmişten günümüze değişen ihtiyaçlara cevap vermek için geliştirdiği araç ve gereçler, binalar, yollar da tarihsel çevrenin unsurlarıdır (Safran ve Ata, 2006: 53). Tarihi çevreler, geçmişten günümüze ulaşan yapı, kalıntı ve açık alanların oluşturduğu fiziksel, arkeolojik ve sanatsal değerler ile kentin kullanıcılarını içeren sosyal değerlerin bütünlüğü sonucunda oluşmuşlardır (Aykaç, 2009: 36). Yazgan ve Erdoğan’a göre (1992) tarihî çevre, kendi başlarına anıt olmayan, fakat bir arada tarihî, geleneksel, görsel değerler taşıyan kasabaların, kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yaratan tüm öğelerin bir arada değerlendirilmesidir (akt. Çelik ve Yazgan, 2007: 2). Tarihi çevre, tarih öğretiminde kullanılacak önemli unsurlardan birisidir. Geçmişten gelen ve bizi saran her şey olarak tanımlanan tarihi çevre; binalar, açık alanda bulunan tarihi mekânlar ve taşınabilir tarihi materyallerden oluşmaktadır (Anderson ve Moore, 1996’dan akt. Demircioğlu, 2010: 110). Tarihi çevre denildiğinde akla gelen en önemli unsurlardan birisi tarihi (tarihsel) mekânlardır.

Tarihi mekân, tarihî ve mimari (dönemsel yapılar dâhil) alanlar arkeolojik ve paleontolojik siteleri içeren her türlü bina, yapı ve açık alanlar grubu olarak kabul edilebilir. Bu siteler, kentsel ya da kırsal alanda yerleşim yerlerini ve mimari, tarih öncesi, tarihî, estetik ya da sosyokültürel bakış açısıyla kabul edilmiş uyum ve değeri oluşturur. Doğası gereği zengin bir çeşitlilik gösteren bu "alanlar" arasında, özellikle tarih öncesi siteler, tarihî kentler, eski kentsel mahalleler, köyler, köy evleri ile birlikte, kural olarak hiçbir değişime uğratılmadan korunması gereken homojen yapıdaki anıtsal grupların dikkate alınması gerekmektedir (Unesco Türkiye Millî Komisyonu, tarihsiz: 10). Ata’ya göre (2002: 58) tarihî mekân, geçmişteki insanların kullanmak ya da eser vermek amacıyla bıraktıkları tarihî yapılardan ve tarihî olayların geçtiği yerlerden oluşmaktadır. O halde tarihî mekân, cami, medrese, anıt mezar, türbe, çeşme, evler gibi tarihî dokusu (*historic fabric*) bozulmamış komplekslerden oluştuğu gibi bir ulusun kaderine yön vermiş bir olayın ve savaşın geçtiği bir yer ya da bir kişinin doğduğu

yaşadığı bir yer olabilir. Burada tarihî doku kavramı hem yapının fiziksel materyaline hem de yapının ve çevresinin verdiği tarihî atmosfere işaret etmektedir.

Tarihi mekân denildiğinde çoğu zaman akla ilk gelen yerler antik kentler, ören yerleri ve tarihi yapılarıdır. Hâlbuki taşınabilir maddi ve manevi değerlere sahip eserlerin sergilendiği müzelerde bir tarihi mekân olarak adlandırılır. Müze sadece mütenevvi eserlerin sergilendiği bir yapı olarak sınırlandırılmamalıdır. Tarihi bir yaşanmışlığın olduğu veya coğrafi bir oluşumun gerçekleştiği alanlarda müze kapsamına alınabilir. Buna kanıt olarak ülkemizde çoğu antik kentin açık hava müzesi olarak adlandırılması gösterilebilir. Bunun en güzel örneği 'Göreme Açık Hava Müzesi'dir. Göreme hem tarihi yaşanmışlığın hem de coğrafi bir oluşumun yaşandığı bir sahadır. Kültürel bir mirastır; çünkü Asur, Hitit, Frig, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi önemli medeniyetlerin yerleşim yeridir. Ayrıca jeolojik bir miras alanıdır, çevresinde yer alan volkanik sahaların (Erciyes, Hasan ve Göllü Dağları) ve çeşitli dış kuvvetlerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen doğal bir oluşumdur. Bu özellikleriyle '*göreme açık hava müzesi*' hem kültürel miras hem de jeolojik miras alanı olarak gösterilebilir. Açık hava müzelerine birçok örnek verilebilir Perge Antik Kenti, Efes Antik Kenti, Hattuşaş Ören Yeri, Termessos Antik Kenti, Myra Antik Kenti, İstanbul Tarihi Yarımadası, Kızılcahamam-Çamlıdere Jeoparkı, Kula Jeoparkı ve tabiat parkı özelliği gösteren Bolu-Hoçaş Köyü gibi birçok doğa ve tarihi alanlar müze olarak gösterilebilir. Bu yargıyı daha iyi anlamak için 1971 yılında Uluslararası Müze Konseyi'nin (International Council of Museums-ICOM) yaptığı müze tanımına bakmak gerekir. Bu tanıma göre:

Topluluğa hizmet için mevcut olan kurumlara müze denir. Temel işlevi olarak insan ve doğaya ait maddi kanıtları elde eder, korur ve anlaşılır kılar ve halka sunar. Bu şekilde, çalışma, eğitim ve eğlenme fırsatı sağlar (akt. Ata, 2002: 55).

Yapılan tanımda bahsedilen '*insan ve doğaya ait maddi kanıtlar*' ifadesi müzelerin sadece tarihi olarak değil coğrafi olarak da ele alınabileceğini göstermektedir.

Yine Uluslararası Müze Konseyi'nin 2007 yılında Avusturya – Viyana'da gerçekleştirdiği 21. Genel Kongre'sinde görüşülen ve uluslararası toplumda referans olarak kabul edilen tanıma göre ise:

Müze, toplumun ve gelişiminin hizmetinde eğitim, inceleme ve eğlenme amaçlarıyla insanlığın ve çevresinin maddi ve manevi değerlerini elde eden, koruyan, araştıran, haber veren ve sergileyen kamuya açık kar amacı gütmeyen kalıcı bir kuruluştur (ICOM, 2007).

Tarih öğretiminin önemli unsurlarından müzeler ve tarihi mekânlar, tarih eğitimi açısından sınıfta tarih öğretimi uygulamalarında kazandırılması zor olan bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmada etkili olmaktadır. Tarih eğitiminde kanıt denildiğinde ilk olarak yazılı belge akla getirilirken müzeler ve tarihi mekânlar gibi görsel kanıt sunan alanlar göz ardı edilmektedir. Özellikle müzeler, tarihi çevreye ait pek çok önemli materyalleri bünyesinde barındırmak, korumak ve sergilemenin yanında, toplumların, sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel gelişmelerine de ışık tutmaktadır. Bu nedenle tarih eğitim sürecinde müzelerin ve tarihi mekânların öğrenme alanları olarak görülmesi ve buralardan yararlanması önem kazanmaktadır (Kale, 2011: 195).

Tarihi bir anıyı yaşatmak amacıyla yapılan heykel, zafer tacı, abideler ya da lahit ve mezar taşları, tarih için bir malzeme grubu oluştururlar (Özçelik, 2011: 86). Ülkemiz toprakları çağlar boyunca birçok medeniyeti barındırdığı için çok zengin bir tarihi geçmişe sahiptir. Hemen hemen her ilimizde çeşitli uygarlıklardan kalan tarihi eserler bulunmaktadır. Tarihi eser ve kalıntılar çocuğun eserin yapıldığı dönemi daha iyi anlamasına, öğrendiği bilgileri belleğinde canlandırmasına ve böylece bilginin kalıcılığını sağlar (Erden, tarihsiz: 160). Tarih dersleri aracılığıyla geçmişine bağlı, çevre bilinci gelişmiş, etkin, üretken ve yaratıcı bireylerin yetiştirilebilmesi için, ilk ve orta öğretim düzeyinde tarih derslerinde, tarihi çevre kullanılmalıdır. Tarihi çevre, öğrenci merkezli tarih öğretimi açısından önemli bir çalışma alanıdır. Bu mekânlar, öğrencilerin, yaparak, yaşayarak ve sorgulayarak öğrenmeyi gerçekleştirebileceği alanlardır. Tarih dersleri aracılığıyla tarihsel çevrenin, öğrencilere pek çok faydaları vardır (Demircioğlu, 2010: 138). Bu yararları sağlamak için öncelikle öğrencilerin tarihi mekân algılarını geliştirmek gerekmektedir.

Öztürk'e göre (2011: 91), öğrencilerin tarihi mekân algılarını geliştirmek için kullanılacak en etkin öğretim yöntemi gezi-gözlem yöntemidir. Bu kapsamda, tarihi mekânla çalışılırken öncelikle öğrencilere o bölgeye dair bildikleri sınavıcı bir test uygulanabilir ya da kompozisyon yazdırılabilir. Daha sonra düzenlenecek gezide öğrencilerden o yerdeki tarihi özellikleri tespit ederek geçmişi yeniden oluşturmaları istenilebilir. İnsanların bu mekânda nasıl yaşadıkları, nasıl hareket ettikleri, ne tür

araçlar kullandıkları, nasıl sosyalleştikleri, ne tür işler yaptıkları gibi konularda öğrencilerin bir rapor hazırlaması istenebilir. Hazırladıkları raporlara o mekâna dair çektikleri fotoğrafları, ya da yaptıkları kara kalem ve kroki çalışmaları da eklenmelidir. Oluşturulan bu raporlar doğrultusunda öğrencilerden o bölgenin tarihi hakkında neler söyleyebileceği, o bölgenin kimliğinin oluşmasında bu mekânın ne tür bir etkisinin olduğu gibi hususlar çerçevesinde bir sunum hazırlamaları istenilebilir. Elde edilen bilgiler ışığında canlandırma, drama veya rol yapma etkinlikleri de gerçekleştirilebilir. Bu etkinliğin devamı niteliğinde ise öğrencilere çalışılan mekânın gelecekte yeniden oluşturulması (üretilmesi) halinde bunun nasıl olması gerektiği sorusu yöneltilebilir. Cevapları sözlü ya da tercihen yazılı alınabilir. Bu bağlamda öğrencilerden o mekânı anlatan bir logo, afiş, poster ya da çalışılan mekânla ilgili yaptıkları tüm çalışmalar neticesinde edindikleri bilgiler ışığında öğrencilerden o mekâna bir kimlik ve anlam yüklemeleri istenir.

Tarih eğitimi, sadece okullar ile sınırlı olmayıp okul dışı ortamlarda da devam eden bir etkinlik olarak görülmelidir. Müzeler ve tarihi mekânlar tarih eğitiminin önemli bir parçası haline getirilmesi ve buralardan bir eğitim ortamı olarak yararlanılması birçok açıdan fayda sağlayacaktır. Son yıllarda Türkiye’de uygulamaya konulan yeni öğretim programlarında müzeler ve tarihi mekânların öğrenciye kazandırdığı bilgi, beceri, değerler göz önünde bulundurularak, eğitim işlevinin önemini kavrandığından müzeler ve tarihi mekânlarla olan eğitime özel bir önem verildiği görülmektedir. Öğretmenlerin de bu doğrultuda müzeleri ve tarihi mekânları tarih eğitim sürecinin bir parçası haline getirmesi önemlidir (Kale, 2011: 199).

Okul dışı tarih öğretimi kapsamında tarihi yerlerin/mekânların önemi büyüktür. İlköğretimden yükseköğretime kadar eğitim sisteminin her kademesinde uygulanabilir bir yöntemdir. Bilhassa somut öğrenmelere ihtiyaç duyan ilköğretim aşamasında yer alan öğrencilere bu yöntemin uygulanması oldukça önemlidir. Sosyal bilgilerin amacına ve doğasına yaraşır bir öğretim yöntemi olarak tarih konularının işlenişinde ekseriyetle uygulanması gerekmektedir.

Diğer bir okul dışı tarih öğretimi de sözlü tarihtir. Sözlü tarih en genel tanımıyla, yaşayan kişilerin kendi tecrübelerine ait anılarını sözlü görüşme yoluyla kayıt altına alarak gelecek kuşaklara aktarma yöntemidir.

Geçmiş hakkındaki bilgiye ulaşmada tarihçilerin en büyük yardımcıları yazılı kaynaklardır. Fakat bunun yanı sıra tarihçilerin kullandığı başka tür kaynaklar da mevcuttur. Bunlardan biri de geçmişten beri tarihçilerin başvurduğu sözlü kaynaklardır. Sözlü kaynakların sağladığı en önemli avantajlardan biri yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bazı bilgilere ulaşmamızı sağlamasıdır. Çünkü resmi yazışmalar, mahkeme tutanakları ve ticaret anlaşmaları gibi arşivlenen yazılı kaynaklar öncelikle devlet ve toplum bireyleri arasındaki ilişkiye yönelik bilgi verirler. Bunun yanı sıra yazılı kaynaklar okuma yazma bilen kesimi temsil ederler ve toplumun alt kesiminde yaşayanların durumunu yansıtmazlar. Buna karşın sözlü tarih sıradan insanların gündelik yaşamları hakkında önemli bilgiler sağlar. Sözlü tarih görüşmelerinde kişilerin özel yaşamlarıyla ilgili yazılı kaynaklardan ulaşılamayacak bilgilere ulaşılır (Öztürkmen, 1998: 14).

Yakın geçmişe tanıklık eden şahitliklerin kullanılmasında sözlü tarih, bilimsel bir yaklaşım ortaya koymuştur. Sözlü tarih, tarihi olaylarla ilgili birinci elden bilgiye sahip kişilerden elde edilen bilgiyi kaydetmenin ve bunu toplam bilgiye eklemenin bir yoludur. Sözlü tarih, geçmişin yaşayan belleğidir. Aslında var olan ilk tarih, sözlü tarihtir. Çünkü yazının yaygınlaşmasından önce tarih dâhil tüm toplumsal bilgiler, kulaktan kulağa iletiliyordu. Zaman içinde bu tarihin bir sözlü geleneği de oluştu. Bu gelenek vasıtasıyla olgu ve olaylar, uzun yıllar kuşaktan kuşağa aktarıldı (Thompson 1988; Uygun, 2006; Kyvig ve Marty, 2000' den akt. Akbaba ve Kılcan, 2012: 2). Jules Michelet bu anlamda sözlü geleneği şöyle değerlendirir: "Sözlü gelenek diye tabir ettiğim şey orada burada insanların ağızlarında dolaşan, herkesin, köylülerin, kasaba halkının, yaşlı adamların, kadınların, hatta çocukların tekrar tekrar anlattığı, bir akşam köy kahvesine girdiğinizde duyabileceğiniz, yoldan geçen biriyle yağmur, mevsim, sonra yiyeceklerin pahalılığı, sonra imparatorun zamanları ve sonra devrim günleri üzerine sohbet ederken öğrenebileceğiniz ulusal gelenektir." (Thompson, 1999'dan akt. Akçalı ve Aslan, 2012: 670-671). Somerson' a göre (1994) sözlü tarih "yaşayan kişilerin kendi geçmişleriyle ilgili belleklerinin, toplumsal olayların, tanıdıkları kişilere dair anlatımlarının ve genel olarak anılarının görüşme yoluyla kayda geçirilmesidir (Safran ve Ata, 2006: 53).

Sözlü tarih, etnografik becerilerle tarihsel soruşturmayı birleştiren bir süreçtir. Araştırmacı sorular vasıtasıyla, kişilerin hatırlayabildikleri deneyimler ile yaşadığı o zamandaki tarihsel olayları araştırır. Sözlü tarihçiler genellikle ses veya video kayıtlarını toplar ve ardından görüşmelerin yazılı dokümanlarını hazırlar. Bu bilgilerin

kullanımıyla araştırmacılar, farklı bakış açılarından o tarihsel olayın ya da dönemin bir hikâyesini/anlatısını oluşturabilirler (Jenks, 2010: 31).

Sözlü tarih, bir araştırmacının geçmişe ait verileri elde edebileceği bir yöntem ve bir tarih yazım biçimi olmasının yanında, tarih ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilir olan önemli bir ğretim yaklaşımıdır. İlk, orta ve yükseköğretim düzeyindeki öğrenciler, sözlü tarihe dayalı olarak gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla, pek çok davranış değişikliklerini kazanabilirler (Demircioğlu, 2010: 104).

Okul dışı tarih öğretiminin kullanımında öncelikli esas, tarih konularının evleviyetle okulun bulunduğu çevrede işlenmesidir. Eğer konuların işlenebileceği tarihi alanlar okulun çevresinde yoksa ile, il, bölüm, blėe ve ülke sırasıyla daha uzak çevrelere gidilebilir. Yakınlık esası bağlamında devreye yerel tarih girmektedir. Yerel tarih, doğrudan doğruya okul dışı tarih ğretimi içerisinde yer almasa da içerik bakımından birbiriyle rtuşmektedir. Okul dışı tarih ğretimi kapsamında yerel tarih unsurları sıkça kullanılmaktadır. Dolayısıyla yerel tarih unsurlarının kullanılmasıyla okul dışı tarih öğretiminin sağlayacağı faydalar da çeşitlenmektedir. Okulun bulunduğu *Köy, Kasaba, Belde, İlçe veya İl'e* ait tarihi mekânların kullanımı hem işlenen konuların hem de yörenin tarihini daha iyi öğrenme için öğrencilere fırsatlar tanır.

Okul eğitiminde yerel tarih genellikle okul civarında kısa bir yolculukla ulaşılabilecek kadar yakın mesafedeki sınırlı bir bölgenin tarihi veya öğrencilerin kolaylıkla ulaşabilecekleri tarihi mekân veya materyallerle ilgili çalışmaları ifade etmek için kullanılır (The Incorporated Association of Assistant Masters in Secondary Schools - IAAMSS, 1975 akt. Aktekin: 2010: 87). En genel ifadesiyle yerel tarih; bir yörenin tarihinin sahip olduğu “kendine özgü” nitelikleridir. Bir yörenin geçmişten günümüze tarihi gelişimi ve bu gelişim sonucu o yörede oluşan tarihi izlerdir. Yrenin tarihi geçmişi ve o geçmişten kalan izler o yörenin, bölgenin yerel tarihini oluşurmaktadır (Işık, 2011: 209).

Eğitim ve ğretim kurumlarında, yerel tarih ğretimi aracılığıyla öğrencilerde önemli davranış değişiklikleri meydana getirmek mümkündür. Douch (1972), yerel tarihin faydalarını eğitimsel, psikolojik ve tarihsel olmak üzere üç temel noktada toplamaktadır. Bunlar (Demircioğlu, 2010: 118-119):

Eğitimsel Aı: Yerel tarih, güncel hayatla yaşamı bir araya getirir. Sınıfın dışında yerel tarih çalışması yürüten bir ğrenci, okul dışında pek çok insanla temasa

geçmekte, araştırma yapmakta ve sorgulamaktadır. Bu etkinlik aracılığıyla sınıf içinde kazanılması mümkün olmayan pek çok beceri ve niteliği kazanabilmektedir.

Psikolojik Açı: Öğrenci, bu alana dayalı çalışmalar neticesinde, ait olduğu topluluğa daha fazla bağlanmakta ve öğrencide aidiyet duygusu gelişmektedir. Başka bir deyişle ait olduğu topluma manevi olarak bağlanmakta ve o toplumun bir üyesi olma bilinci kazanmaktadır.

Tarihsel Açı: Yerel tarih çalışmalarıyla her şeyden önce geçmiş günümüze getirilmektedir. Bilindiği üzere, günümüzden çok uzun bir zaman önce yaşanan olayların, bugüne getirilerek anlatılmasında problemler yaşanmaktadır. Yerel tarih, bu zorluğun aşılmasına yardımcı olduğu gibi, öğretilmesi çok zor olan pek çok tarihsel kavramın rahatlıkla öğretilmesine de yardımcı olmaktadır.

Yerel tarihle ilgili olarak gezi-gözlem tekniğini esaslı bir şekilde ilk uygulayan Muallim Cevdet'tir. Muallim Cevdet diye anılan eğitimcimizin asıl adı Mehmet Cevdet İnançalp'tir Muallim Cevdet, okul dışı öğretim için şöyle demektedir: "Öğrenciye milli duygu vermek için şehri gezdirmek ve tanıtmak her zaman gerekmektedir. Abideler yanında verilen ufak bir bilgi bile okulda dört duvar arasında yapılan bir düzine dersten daha faydalı daha sıcak, kalıcı ve daha sağlamdır" (Ergin, 1937'den akt. Işık, 2011: 210).

Yukarıda bahsedildiği gibi okul dışı tarih öğretimi kapsamında kullanılacak tarihi mekânlar, sözlü tarih çalışmaları ve yerel tarih unsurları öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamasından ve çeşitli faydalarından dolayı eğitim ve öğretim faaliyetlerini birçok açıdan faal hale getirecektir. Bu nedenle eğitimin okul dışına çıkarılması bir seçenek olarak değil, bir gereklilik olarak görülmelidir.

Çalışmanın Amacı ve Problem Durumu

Tarih öğretiminde klasik anlatımın dışına çıkılarak öğrenciyi süreçte daha etkin hale getirecek okul dışı faaliyetlerin yapılması günümüz eğitim sisteminde önem arz etmektedir. 2005 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'yla bu tür faaliyetleri destekleyen yapılandırmacı bir anlayışa geçilmiş fakat programın yürürlüğe konulması üzerinden 10 yıl geçmesine rağmen bu tür faaliyetlerde istenilen seviyeye hâlâ ulaşamamıştır ve bundan dolayı sosyal bilgiler dersi hâlen büyük oranda düz anlatım yoluyla işlenmeye devam etmektedir. Klasik anlayışla öğretim sorunu sosyal

bilgiler içerisinde özellikle tarih konularının öğretiminde fazlasıyla görülmektedir. İşte bundan ötürü tarih konularının öğretiminde okul dışı faaliyetlerin yeterince kullanılmaması bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda dersin uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya ilişkin bilgilerini, düşüncelerini ve önerilerini bilmek, okul dışı faaliyetlerin öğretim boyutundaki durumunu anlamaya yardımcı olacaktır. Problem durumu kapsamında araştırmanın amacı, çeşitli illerdeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “okul dışı tarih öğretimine” ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç ve problem durumu dâhilinde araştırmanın cevaplamaya çalıştığı alt problemler ise şu şekildedir:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı faaliyet düzenleme durumları nedir? Okul dışı faaliyet düzenlemede cinsiyete göre bir farklılık var mıdır?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin *okul dışı tarih öğretimi* hakkındaki bilgi düzeyleri nedir?
3. Öğretmenlerin okul dışı tarihi öğretimi kapsamında görev yaptıkları bölgedeki tarihi mekânları bilme durumları nedir?
4. Öğretmenlerin *sözlü tarihe* ilişkin bilgi seviyeleri nedir?
5. Öğretmenlerin *tarihi mekân* denildiğinde akıllarına ilk gelen çağrışımlar nelerdir?
6. Öğretmenlerin okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye sağlayabileceği yararlar üzerine görüşleri nelerdir?
7. Öğretmenlere göre okul dışı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde meydana gelen sıkıntılar nelerdir?
8. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat kapsamında okul dışı etkinliklerin artırılmasına yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada *Betimsel Analiz* yaklaşımı benimsenmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür (Özdemir, 2010: 336). Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları

düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında “Amaçlı Örneklem” yöntemlerinden biri olan ‘uygun/elverişli/kolay ulaşılabilir durum örnekleme’ tekniği kullanılmıştır. Amaçlı Örneklem, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk, 2012: 9). Cohen ve Manion (1989) ile Ravid (1994) uygun/elverişli/kolay ulaşılabilir durum örneklemesini, zaman, para ve işgücü kaybını önlemeyi temel amaç edinen bir yöntem olarak ifade etmişler ve burada araştırmacının ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlayarak örneklemin oluşturulduğunu veya başka bir ifadeyle maksimum tasarruf sağlayacak bir durum üzerinde çalışıldığını ifade etmişlerdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009: 91).

Araştırmanın büyük bölümü Bolu/Merkez ilçesindeki ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılmış ve bu öğretmenlerin seçiminde kolay ulaşılabilirlik ilkesi esas alınmış diğer illerde görev yapan öğretmenlerin seçilmesinde ise ulaşılabilirliğin yanı sıra farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin de farklı olabileceği düşünülmüş ve farklı görüşlerle araştırmanın bulguları çeşitlendirilmek istenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet ve görev yaptığı illere ilişkin sayısal dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerinin Cinsiyet ve Görev Yaptıkları İllere İlişkin Bulgular

Cinsiyet	f	%	Görev Yaptığı İl	f
Kadın	16	62	1.Bolu	18
Erkek	10	38	2.Düzce	2
			3.Aydın	2
			4.Antalya	1
			5.İstanbul	1
			6.Trabzon	1
			7.Bitlis	1
Toplam	26	100		26

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında ele alınacak problem durumunun belirlenmesinin ardından, konuyla ilgili kuramsal çerçeve araştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda incelenen çalışmaların konu başlıkları, içeriği ve problem durumları dikkate alınarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerini almak amacıyla 8 sorudan oluşan bir “Görüş Formu / Açık Uçlu Anket” tarafımızca hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşleri neticesinde yeniden yapılandırılmış ve gerekli düzenlemelerin ardından bir sosyal bilgiler öğretmeniyle pilot uygulama gerçekleştirilerek araştırma başlatılmıştır.

Hazırlanan “Görüş Formu” iki bölümden oluşmakta, birinci bölümde öğretmenlere ait cinsiyet, görev yaptığı il gibi değişkenler yer almaktadır. İkinci bölümde ise 1 adet kısa cevaplı soru ve 7 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soru bulunmaktadır. Sorular daha çok okul dışı tarih öğretimine yönelik uygulamalar olmak üzere buna ilaveten tarihsel çevre ve sözlü tarihe ilişkin sorulara da yer verilmiştir. Öğretmenlere sunulan görüş formunda yer alan sorular şu şekildedir:

- Sizce “okul dışı tarih öğretimi” nedir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?
- Ders kapsamında okul dışı etkinlikler düzenliyor musunuz?
- Okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye kazandıracığı yararlar nelerdir?
- Görev yaptığınız bölgede ‘okul dışı tarih öğretimi’ kapsamında gidilebilecek yerler var mıdır? Nereleridir yazınız?
- Size göre “Sözlü Tarih” nedir? Kimlerle sözlü tarih yapılır? Açıklayınız.
- “Tarihi Mekânlar” denilince aklınıza gelen ilk çağrışımlar (türbe vs gibi) nelerdir?
- Sizce tarih öğretiminde okul dışı etkinliklerin yeterince kullanılmamasının nedenleri (sınırlılıkları) neler olabilir? Yazınız.
- Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırmak için neler yapılmalıdır? Önerileriniz nelerdir yazınız?

Yapılan araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde (araştırmanın modeli bölümünde ayrıntılı bahsedilmiştir) nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz kapsamında sahip olunan bulgular, çeşitli temalar

adı altında tablolara dönüştürülerek frekans (f) ve yüzde (%) değerleri ile birlikte verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulgulara ait tablolar öğretmen görüşlerinden alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Görüşleri verilen öğretmenler 'il' ve 'numara' kullanarak (örn.Antalya-1) kodlanmıştır. Öğretmenlere uygulanan görüş formunda yer alan sorular sırasıyla değerlendirilmiştir. Öğretmenler görüş formunda her bir konuya ilişkin soruya birden fazla cevap vermişler ve her bir cevap ilgili tema içinde ayrı ayrı verilmiştir. Bu nedenle yanıtların frekans sayıları katılımcılardan fazla olabileceği göz önünde tutulmalıdır.

1. Öğretmenlerin Okul Dışı Tarih Öğretimine Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki sosyal bilgiler öğretmenlerine "Sizce 'okul dışı tarih öğretimi' nedir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?" sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar gruplanarak temalar halinde Tablo 2 ve 3'de verilmiştir. Ayrıca tabloda ki bulgular hemen alt kısımda yer verilen doğrudan öğretmen görüşleriyle desteklenmiştir.

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretimine Tanımına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Alt Temalar	f	%
1. Tarih konularının müze, tarihi mekân ve yapılarda işlenmesi.	13	46
2. Okul dışında yapılan tarih etkinlikleri.	3	10
3. Müze ve tarihi mekânlara gidilmesi ve incelenmesi	3	10
4. Tarihi olaylara tanıklık etmiş kişilerle öğretim.	3	10
5. Tarih bilgilerinin somutlaştırılması.	3	10
6. Müzelerde yapılan eğitim.	2	7
7. Tarih derslerinin gezerek, görerek ve duyarak yapılması.	2	7
Toplam	29	100

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretiminin Kapsamına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Alt Temalar	f	%
1. Müze ziyaretleri.	19	36
2. Tarihi mekân ve ören yerlerine yapılan geziler.	19	36
3. Sözlü tarih.	8	14
4. Sinema.	4	7
5. Geziler.	4	7
Toplam	54	100

Tablo 2 ve 3’de belirtildiği üzere “Sizce okul dışı tarih öğretimi nedir?” öncül sorusu sorulmuş ve öğretmenlerin %46’sı bu soruya “*tarih konularının müze, tarihi mekân ve yapılarda işlenmesi*” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu konuda Bolu-2 “*müze gezileri, ören yerleri, tarihi binalar ve diğer yapılar, tarihi eserlerin yerinde incelenmesi gibi faaliyetlerle öğrencilerin okulda öğrendikleri tarih bilgilerini somut bir şekilde inceleyerek öğrenmenin pekiştirilmesidir.*” şeklinde açıklamıştır, Antalya-1 ise “*tarih derslerinin sınıf içi faaliyetler dışında tarihi mekânlar, müzeler ve önemli bir olayın gerçekleştiği yerlerde ders işlenmesidir.*” demiştir. Bitlis-1’e göre ise “*...kitaplara ve sınıfın duvarları içine hapsolmuş tarih derslerini, tarihi hadiselerin geçtiği alanların veya tarihi değere sahip materyallerin sergilendiği sahaların kullanılarak öğretimin birinci elden kaynaklardan gerçekleştirilmesidir.*”

Görüldüğü üzere öğretmenlerin birçoğunun okul dışı tarih öğretimi ile ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir ancak; öğretmenlerin bir kısmının konu başlığından yola çıkarak tahminlerde bulunduğunu ve bu doğrultuda görüş bildirdiği de verilen cevaplardan çıkarılabilir. Bolu-16 “*dış ortamda tarih öğrenmek demektir*”. Bolu-12 “*müzeleri, tarihi eserlerin bulunduğu yerleri ve üniversiteleri ziyaret ederek bilgi almak*”. Bolu-15 ise “*müzelere gidilmesi, tarihi eserlerin incelenmesi ve bazı canlı kaynaklardan yararlanılması*” şeklinde verdikleri görüşler bu duruma örnek verilebilir.

“Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?” sorusuna ise öğretmenlerin % 36’sı ‘Müze Ziyaretleri’, % 36’sı ise ‘Tarihi Mekân ve Ören Yerlerine yapılan geziler’ in bu kapsam içerisine girebileceklerini belirtmişlerdir.

2. Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcı öğretmenlerin okul dışı etkinlik düzenleme durumlarına dair bulgular verilmiştir. Öğretmenlere yöneltilen kısa cevaplı olan “*Ders kapsamında okul dışı etkinlikler düzenliyor musunuz?*” sorusuna ‘evet’, ‘hayır’ ve ‘kısmen’ yanıtlarını vermişlerdir. Bu doğrultuda bulgular frekans ve yüzde ve cinsiyet değerleriyle verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Bulgular

2. Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlikler düzenliyor musunuz?				
Durum	f	%	Kadın	Erkek
Evet	15	58	10	4
Hayır	6	23	2	4
Kısmen	5	19	4	2
Toplam	26	100	16	10

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcıların %58’i okul dışı etkinliklerde bulunduğunu, %23’ünün bulunmadığını kalan %19’unun ise kısmen okul dışı faaliyetlerde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan 16 kadın öğretmenin 14’ü; 10 erkek öğretmenin ise 6’sı okul dışı etkinlikler düzenlemektedir (Bu bulguya “Kısmen” yanıtı verenlerde dâhil edilmiştir).

3. Öğretmenlerin Görev Yaptığı Yere Yönelik Farkındalıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcılara yöneltilen “*Görev yaptığınız çevrede okul dışı tarih öğretimi kapsamında gidilebilecek yerler var mı? Nereleridir yazınız?*” sorusuyla öğretmenlerin görev yaptığı bölgeye ilişkin farkındalık düzeylerini tespit etmeye ve okul dışı tarih öğretiminin mantığına uygun etkinlik yapılabilecek yerler belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar görev yaptıkları il bazında ele alınmış ve Tablo 5’de yansıtılmıştır.

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Farkındalık Düzeylerine İlişkin Bulgular*

		f	Toplam
B	Bolu Müzesi	14	
O	Yıldırım Bayezid Camii	11	
L	Seben Kaya Evleri	8	58
U	Taşhan	7	
	Göynük-Mudurnu Evleri	7	
	Tarihi Hamamlar	7	
	Akşemsettin Türbesi	4	
D	Konuralp Müzesi	1	
Ü	Hypios Antik Kenti	1	
Z	Akçakoca Ceneviz Kalesi	2	8
C	Bolu Seben Kaya Evleri	2	
E	Göynük Akşemsettin Türbesi	2	
A	Alinda Antik Kenti	1	
Y	Tarım Kredi Kooperatifi Binası	2	
D	Üçgöller	1	6
I	Arkeoloji Müzesi	1	
N	Aydın Kilisesi	1	
Trabzon	Ayasofya Müzesi, Atatürk Köşkü, Memişağa Konağı, Trabzon Müzesi, Orta Mahalle ve Orta Hisar		
Antalya	Antalya Müzesi, Kaleiçi Evleri, Antik Kentler		
Bitlis	Bitlis Kalesi, Tatvan Kalesi, Hatuniye Medresesi, Tüccarlar Hanı, Alemdar ve Bitlis Camileri		
İstanbul	İstanbul Müzeleri ve Tarihi Yarımada		

Tablo 5'te görüldüğü üzere öğretmenlerin görev yaptığı yere ilişkin ilk tarihi mekân algılarını bölgelerindeki müzeler oluşturmaktadır. Oysaki buldukları illerdeki tarihi yerlerin sayısı oldukça fazladır. Bu nedenle katılımcıların çevresindeki tarihi mekânlara ilişkin bilgileri yeterli değildir.

*Tablo 5'de Bolu (18), Düzce (2) ve Aydın (2) illerinden katılımın 1'den fazla olmasından dolayı frekans değerleri verilmiştir. Trabzon, Antalya, Bitlis ve İstanbul illerinden yalnız birer kişinin katılması nedeniyle frekans vermeye gerek duyulmamıştır.

4. Okul Dışı Tarih Öğretiminin Öğrenciye Kazandırabileceği Yararlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerine görüş formunda yer alan “Okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye kazandırabileceği yararlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve Tablo 6’daki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretiminin Öğrenciye Kazandırabileceği Yararlara İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular

4.Tema: Okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye kazandırabileceği yararlar.		
Alt Temalar	f	%
1. Bilginin kalıcılığını sağlar.	14	24
2. Derse ilgi artar ve dersin eğlenceli geçmesini sağlar.	13	23
3. Tarihsel empati kurar.	8	13
4. Çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkar.	7	12
5. Gözlem, analiz, soru sorma vb. becerileri kazanır.	6	10
6. İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar.	5	9
7. Değişim ve sürekliliği algılar.	2	3
8. Sosyalleşmeyi sağlar.	2	3
9. Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar.	2	3
Toplam	59	100

Tablo 6’da belirtildiği gibi “Okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye kazandırabileceği yararlar nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin % 24’ü “Bilginin kalıcılığını sağlar”; % 23’ü “Derse ilgi artar ve dersin daha eğlenceli geçmesini sağlar”; % 13’ü “Tarihsel empati kurar”; % 12’si ise “Çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkar” gibi yanıtlar vermişlerdir.

5. Öğretmenlerin Sözlü Tarih’e İlişkin Algılarını Belirlemeye Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin sözlü tarih hakkındaki bilgilerini ve algılarını tespit amacıyla “Sizce sözlü tarih nedir? Kimlerle sözlü tarih yapılır.” sorusu yöneltilmiş ve cevaplamaları istenilmiştir. “Sizce sözlü tarih nedir?” sorusu için doğrudan alıntılar verilmiş, “Sözlü tarih kimlerle yapılır?” sorusu ise temalar halinde frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 7’da verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Sözlü Tarihe İlişkin Algılarını Ve Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Bulgular

5.Tema: Sözlü Tarih tanımı.		
Alt Temalar	f	%
1. Konuya hâkim olan, tarihe şahitlik etmiş kişilerle yapılır.	18	60
2. Yaşayan herkesle yapılabilir.	11	37
3. Tarihi olayla ilgili araştırma yapan kişilerle yapılır.	1	3
Toplam	30	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcılara yöneltilen “*Kimlerle sözlü tarih yapılır?*” sorusuna öğretmenlerin %60’ı “Konuya hâkim olan, tarihe şahitlik etmiş kişilerle yapılır”; %37’si ise “Yaşayan herkesle yapılabilir” cevabını verdikleri belirlenmiştir.

Katılımcıların “*Sizce sözlü tarih nedir?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazıları şöyledir: Düzce-2 “*Yazılı belgelerin yanında yaşayan bireylerin belleğe dayalı anlatıları aracılığıyla yazma ve sıradan insanları, gündelik yaşamı ve özneliği tarihin araştırma alanına dâhil etme dürtüsüyle şekillenen ve ses kaydetme teknolojilerinin gelişmesiyle de desteklenen bir araştırma yöntemidir.*”; Bolu-10 “*Tarihi belgelerin dışında, insanların geçmişe dair anlattıkları hikâye, anekdotlara dayalı olarak tarihsel bilgi üreten bir metottur.*”; Bolu-5 “*Anlatıma dayanan tarihe denir.*”; Bolu-15 “*Canlı kaynaklardan (insanlardan) yararlanılmasıdır.*”; Bitlis-1 “*Sözlü tarih: tarihi hadiselerde veya mekânlarda bizzat bulunan veya gündelik yaşamın içindeki insanların sahip oldukları bilgilerin kayıt altına alınarak tarih eğitiminde kullanılması işidir.*”; Aydın-1 “*Özellikle yakın tarihin olayları yaşayan kişiler tarafından araştırmacının amacına göre hazırladığı görüşme sorularıyla taranmasıdır.*”; Antalya-1 “*Sözlü tarih konuya hâkim veya konuyla ilgi yaşantıları ve tecrübeleri olan kişilerle araştırmacının sözlü iletişim araçlarını kullanarak yaptığı (mülakatlar) çalışmalara denir.*”; Aydın-2’ye göre ise “*Yakın tarihe şahitlik etmiş kişilerle yapılan mülakatlar sonucu ortaya konulan bir çalışma alanı.*” olarak ifade etmişlerdir.

6. Öğretmenlerin Tarihi Mekân Algılarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere verilen görüş formunda yer alan “Tarihi mekânlar’ denilince aklınıza gelen kavramlar nelerdir?” sorusuyla öğretmenlerin ‘Tarihi Mekân’ kavramına

ilişkin algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Tablo 8’de bu temaya ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlerin ‘Tarihi Mekân’ Algılarına İlişkin Bulgular

6. Tema: Öğretmenlerin tarihi mekân çağrışımları.					
Alt Temalar	f	%	Alt Temalar	f	%
Camiler	21	13	Çeşmeler	9	5
Müzeler	14	9	Medreseler	8	4
Kervansaraylar	14	9	Kiliseler	8	4
Ören Yerleri ve Antik Kentler	13	7	Külliye	7	4
Saraylar	13	7	Köprüler	5	3
Han	10	6	Darüşşifa	4	2
Hamam	10	6	Kümbetler	4	2
Kale	9	5	Sarnıçlar	2	1
Türbe	9	5	Diğer	6	3
Köşk ve Konaklar	9	5			
			Toplam	175	100

Tablo 8’de öğretmenlerin ‘Tarihi Mekân’ algılarına ilişkin bulgular verilmiştir bunlardan yüksek değerlere sahip olan bazı bulgular şu şekildedir: Öğretmenlerin algılarının % 13’ü “Camiler”, % 9’u “Müzeler”, % 9’u “Kervansaraylar”, % 7’si “Ören Yerleri ve Antik Kentler”, % 7’sinin ise “Saraylar” olduğu tespit edilmiştir.

Cami ve müzelerin öğretmenlerin ilk sırada “Tarihi Mekân” algılarını oluşturmasında, hemen her yerde bulunan bu yapıların önemli farkındalık oluşturmasından kaynaklanmış olabilir. Ancak 26 öğretmenin 175 algı (f) belirtmesi öğretmenlerin “Tarihi Mekân” algılarının çeşitli ve geniş olduğunu göstermektedir.

7. Öğretmenlerin Tarih Öğretiminde Okul Dışı Etkinliklerin Yeterince Kullanılmamasının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan Tarih konularının öğretiminde yararlanılabilecek okul dışı etkinliklerin yeterince kullanılmamasında nelerin etkili olduğunu belirlemek amacıyla katılımcı öğretmenlere hazırlanan görüş formunda yer alan “*Tarih öğretiminde okul dışı etkinliklerin yeterince kullanılmamasının nedenleri (sınırlılıkları) neler olabilir?*” sorusu yöneltilmiş ve bu doğrultuda görüşleri istenmiştir. Tablo 9’da konuya ilişkin alt temalar belirlenerek frekans ve yüzde değerleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Tarih Öğretiminde Okul Dışı Etkinliklerin Yeterince Kullanılmamasına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

7. Tema: Tarih öğretiminde okul dışı etkinliklerin yeterince kullanılmamasının nedenleri.		
Alt Temalar	f	%
1. Yasal işlemlerin (prosedür) uzun zaman alması.	20	29
2. Müfredat konularının yoğun olmasından dolayı ders saatinin yetersiz olması.	13	19
3. Ulaşım ve araç temininin sıkıntılı olması.	8	11
4. Maddi imkânsızlıklar.	8	11
5. Sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması.	6	9
6. Okul dışı faaliyetlerin öğretmene fazla yasal sorumluluk yüklemesi.	4	5
7. Kazanımlarla tarihi mekânlara yapılacak bir faaliyetin ilişkilendirilememesi.	4	5
8. Öğretmenlerin okul dışı tarih öğretimine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmaması.	3	4
9. İdarecilerin isteksizliği.	3	4
10. Öğretmenlerin isteksizliği.	2	3
Toplam	71	100

Tablo 9’da “*Tarih öğretiminde okul dışı etkinliklerin yeterince kullanılmamasının nedenleri nelerdir?*” sorusuna öğretmenler % 29’u “Yasal işlemlerin (prosedür) uzun zaman alması.”; % 19’u “Müfredat konularının yoğun olmasından dolayı ders saatinin yeterli olmaması.”; % 11’i “Ulaşım ve araç temininin sıkıntılı olması.”; % 11’i ise “Maddi imkansızlıklar”; % 9’u “Sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması”; % 5’i “Kazanımlarla tarihi mekanlara yapılacak bir faaliyetin ilişkilendirilememesi.” gibi etmenlerin etkili olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

8. Öğretmenlerin Okul Dışı Faaliyetlerin Artırılmasına Yönelik Önerileri

Görüş formunun son sorusu olan “Okul dışı etkinlikleri artırmak için sizce neler yapılmalıdır?” sorusu ile öğretmenlerden okul dışı faaliyetlerin kapsamının artırılması için neler yapılması gerektiğine dair öneriler alınmıştır. Bu bölüm araştırmanın öneriler kısmını desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Tablo 10’da konuya ilişkin öğretmenlerden alınan öneriler temalar halinde frekans ve yüzde değerleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Önerileri

8. Tema: Öğretmenlerin okul dışı etkinlikleri artırma önerileri.		
Alt Temalar	f	%
1. Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda yönetmelik çıkararak okul dışı etkinlikleri zorunlu hale getirmelidir.	14	30
2. Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı.	7	16
3. Öğretmenler okul dışı etkinlikler için özendirilmeli, ödüllendirilmeli ve teşvik edilmeli.	7	16
4. Okul dışı etkinliklerin uygulanmasına yönelik öğretmenlere hizmet içi kurslar verilmeli.	5	11
5. Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı.	4	8
6. Müfredatın yoğunluğu azaltılmalı.	3	7
7. Ulaşım, araç ve barınma sıkıntısı kolaylaştırılmalı.	3	7
8. Bu konuda Okul – Aile işbirliğine gidilmeli.	2	5
Toplam	45	100

Tablo 10’da görüldüğü üzere “Okul dışı etkinlikleri artırmak için sizce neler yapılabilir?” sorusuna öğretmenlerin % 30’u “Milli Eğitim Bakanlığı’nın okul dışı etkinlikler konusunda bir yönetmelik çıkararak bu etkinlikleri zorunlu hale getirmelidir.”; % 16’sı “bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı.”; % 16’sı “Öğretmenler okul dışı etkinlikler için özendirilmeli, ödüllendirilmeli ve teşvik edilmeli.”; % 11’i “Okul dışı etkinliklerin uygulanmasına yönelik öğretmenlere hizmet içi kurslar verilmeli.”; % 8’i ise “Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı.” önerisinde bulunmuşlardır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin “okul dışı tarih öğretimi” ile ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu konu başlığı adı altında yapılan uygulamalı bir çalışmanın olmamasından dolayı bu alanda yapılan yakın çalışmaların bulgu ve sonuçlarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

Öğretmenlerin % 58’i okul dışı etkinlikler düzenlediğini, %42’si ise kısmen hiç yapmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri ifadelerinden yola çıkarak kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre okul dışı etkinlikleri daha fazla gerçekleştirmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul dışı tarih öğretimine ilişkin algılarının % 48 ile “tarih konularının müze, tarihi mekân ve yapılarda işlenmesi” şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten öğretmenlerin okul dışı tarih öğretiminin kapsamı içerisinde daha çok müze ve tarihi mekân gezilerinin yer aldığını düşündükleri belirlenmiştir. Çengelci'nin (2013) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptığı araştırmada da benzer şekilde öğretmenlerin sınıf dışı öğrenme denildiğinde genellikle gezi-gözlem yoluyla öğrenmeyi anladıkları belirlenmiştir. İster sınıf dışı ister okul dışı öğrenme olsun öğretmenlerin aklına ilk gelen gezi-gözlem yöntemi olmaktadır. Bunun nedeni ise eğitim hayatımızda ne kadar bilinçli ve planlı olmasa da en az bir gezi geçmişimizin olması ve bunun ilk etapta hatırlanıyor olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların görev yaptığı illerde okul dışı tarih derslerinin yapılabileceği alanlara ilişkin farkındalıkları orta seviyede olup yeterli düzeyde değildir. Ancak öğretmenlerin tarihi mekân algılarının çeşitli ve yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Dinç, Erdil ve Keçe (2011) çeşitli fakültelerin ilköğretim Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Matematik, Tarih, İşletme, Maliye, Makine Mühendisliği ve Tekstil Mühendisliği 3. sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada da araştırmanın yapıldığı yer olan Uşak'taki tarihi ve kültürel eserler hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olma noktasında üniversite öğrencilerinin önemli sorunlar yaşadığı, öğrencilerin % 70'i aşan bir kısmının çalışma kapsamında ele alınan eserlerin farkında olmadığı ya da onlara dair temel özellikleri bilmedikleri saptanmıştır. Bu bulguyu destekleyici diğer bir çalışma sonucu da Aktın, Karakuş ve Sağlam'ın (2013) öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının Sinop'taki tarihi ve kültürel eserler hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olma noktasında kendilerini değerlendirdiklerinde çoğunlukla yeterli görmedikleri ve Sinop (çalışmanın kapsadığı yer) ili tarihi eserlerinin ait oldukları dönemler hakkında yeterli düzeyde olmasa da ortalama düzeyde bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Bu genel olarak bulunulan yere ilişkin merak duygusunun yetersiz olmasından kaynaklandığı ve eğitim fakültelerinde yerel tarih ve yakın çevrenin öğretim amaçlı yeterince kullanılmamasından kaynaklandığı şeklinde ifade edilebilir. Küreseli anlamak için önce yereli yani içinde bulunduğumuz bölgeyi iyi gözlemlemek ve bilmek gerekir. Bunun için de ilköğretim çağındaki bireylerde öncelikle merak duygusunu geliştirmek bir hayli önemlidir.

Okul dışı tarih öğretiminin öğrenciye kazandırabileceği yararlar ilişkin öğretmenler 'bilginin kalıcılığını sağlayacağı, derse ilgiyi artıracığı ve öğrencilerin tarihsel empati kurabileceği yönünde çeşitli yararlar sağlayacağını düşünmektedirler. Nitekim bu yararların gerçekleştirilebileceğine dair örnek bir uygulama olan Keskin ve Kaplan'ın (2012) sosyal bilgiler öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, oyuncak müzesi gezisi sırasında ve sonrasında öğrencilerin başta kıyaslama yapma, çıkarım yapma ve akıl yürütme gibi eleştirel düşünme becerileri ile tarihsel empati, değişim ve sürekliliği algılama, yaratıcı düşünme, girişimcilik, kanıta dayalı öğrenme, tarihsel analiz ve yorumlama ile tarihsel kavrama gibi becerileri sergiledikleri belirlenmiş, ayrıca bu geziyle sosyal bilgiler ve tarih eğitimi içinde yer alan bilişsel düzeydeki bazı kazanımları kazanabileceği, barış ve emeğe saygı gibi değerleri sergileyebileceği buna ilaveten değişim ve süreklilik bağlamında bilim ve teknolojiye yönelik bilgileri fark edebileceği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sözlü tarihe ilişkin bilgilerinin yeterli olduğunu ancak uygulama boyutunda sıkıntılarının olduğu belirlenmiştir. Bu durum sözlü tarihin hem hizmet içi hem de hizmet öncesi eğitimde uygulamalı bir örneğinin gerçekleştirilmemesinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Okul dışı etkinliklerin yeterince gerçekleştirilmemesinde yasal prosedürler, müfredat konularının yoğunluğundan dolayı ders saatlerinin yetersiz olması, idarecilerin ve öğretmenlerin isteksizliği ile öğretmenlerin uygulama boyutundaki eksiklikleri başlıca nedenleri oluşturmaktadır. Safran ve Ata (2006), Akkuş ve Meydan (2013), Baykan (2007) ve Malkoç'un (2014) yapmış oldukları çalışmalarda da yasal sorumluluğun ve prosedürlerin fazla olmasından ve idarecilerin isteksizliğinden dolayı bu tür faaliyetlerin yeterince yapılamadığı yönünde ortaya çıkan sonuçlar çalışmamız sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yine Ata'nın (2002) ve Malkoç'un (2014) yaptıkları tez çalışmalarında da öğretmenler bu tür faaliyetlerin gerçekleşmesi için zamanın yetersizliğinden şikâyetçi olmuşlardır. Ayrıca Çetin, Kuş, Karatekin'in (2010) yaptıkları çalışmada da MEB'in bu tür faaliyetleri desteklemesi gerektiği, öğretmenlerin konuyla ilgili bilinçlendirilmesi gerektiği ve yasal prosedürlerin azaltılması gerektiği gibi benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma dâhilinde hazırlanan ve öğretmenlere uygulanan görüş formunda yer alan "Okul dışı etkinlikleri artırmak için sizce neler yapılabilir?" sorusundan ve diğer sonuçlardan yola çıkılarak konuyla ilgili şu önerilerde bulunulabilir:

- Milli Eğitim Bakanlığı, bir yönetmelik hazırlayarak okul dışı eğitim faaliyetlerini öneriden ziyade öğretmenlerin iyi niyetine bırakmaksızın zorunlu hale getirmesi gerekmektedir.
- Okul dışı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürecinde öğretmenlerin yapmakla yükümlü oldukları bürokratik işlemler olabildiğince azaltılmalı ve süreç kolaylaştırılmalıdır.
- Öğretmenler okul dışı etkinlik uygulamaları için bağlı oldukları Milli Eğitim Müdürlüklerince ve okul idarecileri tarafından özendirilmeli, ödüllendirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- Öğretmenlerin atandıkları yerleşim yerlerinde Milli Eğitim Müdürlüklerince uzmanlar önderliğinde oryantasyon gezileri düzenlenerek bölgeye ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.
- Tarih öğretiminde ve diğer alanlarda okul dışı etkinlik uygulamasına yönelik projelere ve hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmeli ve bu projelere katılım belirli branşlara zorunlu hale getirilmelidir. Ayrıca öğretmenlerin bu tür eğitim faaliyetlerine /projelere katılmalarında Milli Eğitim Bakanlığı izin konusunda kolaylık sağlamalıdır.

Kaynakça

- Akbaba, B. & Kılcan, B. (2012). Sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Cilt.2, Sayı.1, ss.1-10.
- Akkuş, A. & Meydan, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi ve coğrafi mekân uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl:4, Sayı:13, ss.14-30.
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri, Ahi Evran Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt.9, Sayı.2, ss.103-111.
- Aktekin, S. (2010). Ortaöğretim tarih eğitiminde yerel tarihin yeri ve önemi, *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, Sayı 6 (1), ss.86-105.
- Aktın, K. & Karakuş, H. & Sağlam, H. (2013). Sinop üniversitesi öğretmen adaylarının sinop iline ait tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeyleri. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*. 6 (7), ss. 37-59.
- Altın, B. N. ; Oruç, S. (2009). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri. M.Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine" ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avcı Akçalı, A. & Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: sözlü tarih, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 20, No:2, ss.669-688.
- Aykaç, Pınar (2009). *Kentsel arkeolojik alanlarda tasarım süreci*. Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar –1, Dosya, 14.1. (<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=3209> adresinden 04.03.2015 tarihinde indirilmiştir).
- Barth, J. (1991). *Elementary and junior high/middle school social studies curriculum, activities and materials*. USA: University Press of America.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklemeye yöntemleri. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden 19.03.2015 tarihinde indirilmiştir).
- Büyüköztürk, Ş. & Kılıç Çakmak, E. & Akgün, Ö. E. & Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun Keskin, S. & Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:11, Sayı:41, ss.95-115.
- Çelik, D. & Yazgan, M. E. (2007). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre korumaya yönelik yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt.9, Sayı.11, ss.1-10.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), ss.1823-1841.
- Çetin, T. & Kuş, Z. & Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. Cilt 5, Sayı 2, ss.158-180.
- demircioğlu, i. h. (2005). Sözlü tarihin bir öğretim yaklaşımı olarak tarih derslerinde kullanımı, *II. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi (26-28 Mayıs 2005), ss.310-315.
- Dinç, E. & Erdil, M. & Keçe, M. (2011). Uşak üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(2), ss.279-297.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım.
- Gökkaya, A. K. & Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 2009-Bahar, ss.483-506.
- Güven, İ. (Ed.) & Bıkmaz, F. & İşcan, C. D. & Keleşoğlu, S. (2014). *Tarih öğretimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.

- ICOM, (*International Council of Museums*). (2007). Museum definition (<http://icom.museum/the-vision/museum-definition/> adresinden 06.03.2015 tarihinde alınmıştır.)
- Işık, H. (2011). Tarih öğretimi ve yerel tarih. M. Safran (Ed.). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Jenks, C. E. (2010). Using oral history in the elementary school classroom. *Social Studies and the Young Learner*. 23(1), ss.31-32.
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu.
- Kale, Y. (2011). Tarih öğretiminde müzeler ve tarihi mekânlar, M. Safran (Ed.). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Köse, E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinlikleri tercih etme nedenleri, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004), Malatya: İnönü Üniversitesi, 46-61. (<http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/75.pdf> 03.06.2013 tarihinde indirilmiştir).
- Laçın Şimşek, C. & Balkan Kıyıcı, F. & Atabek Yiğit, E. (2013). Müze ziyaretinin öğretmen adaylarının düşüncelerine etkisinin incelenmesi, *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, Sayı: 4, ss.115-148.
- Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), ss.323-343.
- Öztürk, C. (Ed.) (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, M. (2011). Mekânı algılama becerisi. M. Safran (Ed.). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Yeni İnsan.

Öztürkmen, A. (1998). Sözlü tarihin yerel tarih araştırmalarına katkısı. *Yerel Tarih Yarışma Dergisi*, 1(1), ss.12-15.

Safran, M. (Ed.) & Ata, B. (2006). Okul dışı tarih öğretime. *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sarı, İ. (2006). Akademik tarih ve tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve önemi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl.10, Sayı.3, ss.109-125.

Turan, R. & Ulusoy, K. (Ed.) (2013). Sosyal bilgilerde tarihin yeri önemi. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Ulusoy, K. (2014). Yenilenen sosyal bilgiler programında tarih öğretime. R. Turan & A. M. Sünbül & H. Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-I*. Ankara: Pegem Akademi.

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (tarihsiz). Tarihi kentsel peyzaja ilişkin tavsiye kararı, (<http://www.unesco.org.tr/resimler/PeyzajTavsiyeKarari.pdf> adresinden 07.03.2015 tarihinde indirilmiştir.)

Yeşilbursa, C. C. (2008a). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı, TÜBAR-XXIII. 2008-Bahar, 209-222.

Yeşilbursa, C. C. (2008b). Tarihi yerlerle tarih eğitimi: bir kılavuz örneği, *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 563-568, (<http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/index.php?menu=2&secim=10&YayinBIK=2269#> adresinden 27.04.2015 tarihinde indirilmiştir.)

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Extended Summary

Purpose

It is very important nowadays in education system to extra-curricular activities which make students more active in this process by displacing the classic narrative in teaching of history. With the innovated Social Studies Program in 2005, we have passed a constructivist mentality supporting such activities but we could not reach the desired level in such activities in our country even though this program has been put into force for 10 years and therefore the Social Studies course has been still continuing to be taught by classic narrative. The teaching problems with classic narrative in Social Studies has been observed particularly in teaching of history subjects. For this reason, it is revealing as a problem not to use adequately the extra-curricular activities in teaching of history subjects. In this direction, to know thoughts and suggestions of Social Studies teachers as an operator of this course will help to figure out the situation of extra-curricular activities in context of teaching. The purpose of the research in this context is to determine the opinions on "*history teaching out of school*" of Social Studies teachers employing in secondary schools in different cities (Bolu, Antalya, Düzce, Aydın, Trabzon, Bitlis ve İstanbul).

Method

Descriptive statistics is used in this research of which the purpose is to determine the opinions of Social Studies teachers about history teaching out of school. Descriptive statistics is the discipline of quantitatively summarizing and interpreting the collected data by various data collection techniques according to predetermined themes (Özdemir, 2010: 336). The purpose of descriptive statistics is to present to readers the designed and interpreted findings. And then, these descriptions are explained and interpreted, their cause-effect relationships are examined and achieved certain results (Yıldırım and Şimşek, 2011: 224).

Conclusion and Discussion

This research is prepared to put forward the opinions of Social Studies teachers about "*history teaching out of school*". Due to lack of a practical study on this subject,

we have benefited from results and the findings of close studies done in this area. The results of the research are as follows:

%58 of teachers stated that they are organizing extra- curricular activities and %42 of them precised that they have never organized such an activity. Based on the statements of surveyed teachers, the female teachers are more organizing extra-curricular activities than male teachers.

It is observed with %48 ratio the perception of surveyed teachers on history teaching out of school is in a context as "teaching the history subjects in historical places like museums". In addition, it is determined that the context on the history teaching out of school is composed from rather trips to museum sand historical places according to teachers' opinions. In the study of Çengelci (2013) by interviewing with Social Studies teachers, it was determined that their perception about the extra-curricular teaching is same direction as teaching by generally sightseeing. It is the sightseeing method which is coming firstly teachers mind whether about teaching out of class or out of school. It can be considered as there as on of this situation is the result of that we have a trip background remembering in first plan even if it is not conscious and planned.

The knowledge of participants about the areas where the courses can be made in their city is moderate degree and not enough. However, it is determined that the perception of teachers on historical places is varied and at high level. In the study of Dinç, Erdil and Keçe (2011) by interviewing with university students in different departments of faculties such as Mathematics Education, Primary Education, Social Studies Education, Mathematics, History, Business Administration, Public Finance, Mechanical Engineering and Textile Engineering, it is determined that university students have significant problem in having knowledge and awareness about historical and cultural works in research area in Usak and that more than %70 of them do not know the basic characteristics of these Works with in this research. In results of another study made by Aktın, Karakuş and Sağlam (2013) with teacher candidates, it is determined that most of teacher candidates see themselves disqualified about the knowledge and awareness in issue of historical and cultural works in Sinop (research area) and that they have knowledge at moderate level, even if it is not adequate, about the periods of the historical works in Sinop province. It can be explained as a result of the lack of sense of wonder and due to low using rate of local and local areas for

education aims in Education Faculties. We must observe and know perfectly the local areas where we are so as to understand the global area. For this reason, it is very important to develop the sense of wonder principally in individuals at elementary school.

Teachers are thinking that the extra-curricular education provides to students different benefits as "a permanency of knowledge, a high enthusiasm in courses and to make a historical empathy". In fact, in a normative study of Keskin and Kaplan (2012) about the application of these benefits by made with students in Social Studies department, it is determined that during and after the toy museum trip, the students present the critical thinking skills such as making comparisons, inference and reasoning and the skill such as historical empathy, change and continuity perception, creative thinking, entrepreneurship, evidence-based learning, historical comprehension with historical analysis and interpretation. On the other hand, with this study, it is determined that they can get some benefits of Education of Social Studies and History at cognitive level, present the values as peace and respect for labor, and in addition can become aware of the knowledges on the science and technology in the context of change and continuity.

It is determined that the surveyed teachers has enough knowledge about oral history but there are some problems in application. The reason of this situation can be considered as a result of lacking practical example on both in-service and pre-service of oral history.

The main reasons are formed by legal procedures preventing the carrying in sufficiently out extra-curricular activities, in sufficient course periods because of heavy curriculum subjects, unwillingness of administrators and teachers and insufficiency of teachers in application terms. The results of Studies made by Safran and Ata (2006), Akkuş and Meydan (2013), Baykan (2007) and Malkoç (2014) about the prevention of such activities because of much ness of legal responsibilities and procedures and unwillingness of administrators and teachers are in same direction with results of our study. According to thesis study of Ata (2002) and Malkoç (2014), teachers are complaint from lacking time for such activities. In study of Çetin, Kuş, Karatekin (2010), were obtained some results which indicate that the Ministry of National Education should support such activities, educate teachers about this subject and minimize legal procedures.